

УДК 331.5

*Н. С. Прокопенко,
к. е. н., доцент, завідувач кафедри економіки та менеджменту,
Київський міжнародний університет*

УПРАВЛІННЯ ЗАЙНЯТІСТЮ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ В АГРАРНІЙ СФЕРІ ЧЕРЕЗ ПОДАТКОВІ МЕХАНІЗМИ

Розглянуто сучасний стан податкового регулювання агропромислового виробництва. Виявлені недоліки в системі оподаткування, розроблені окремі пропозиції щодо її удосконалення. Обґрунтовано необхідність формування механізму податкового регулювання для здійснення переходу до поступального економічного розвитку.

The present situation of agro-industry tax regulation is analyzed in this article. The disadvantages of tax system are identified, some suggestions for improving are made. The necessity of tax regulation mechanism forming for transition to progressive economic growth is proved.

ВСТУП

Зростання потреби в оптимізації податкового регулювання пов'язане передусім з тим, що економіка країни переживає глибоку кризу, а суспільні потреби неухильно зростають. Матеріальне джерело державних доходів, що мобілізуються переважно податковим методом, формується в основному у сфері виробництва. Частка платежів населення до бюджету збільшується, але поки що не досить суттєво. Оцінка ролі податків не може бути однозначною, оскільки система оподаткування проявляє своє різноманіття в багатьох сферах реальної економіки. І якщо для держави важливим завданням є максимізація доходів бюджету, то платник податків зацікавлений у зниженні податкового навантаження. Вирішення подібного протиріччя покладене в основу оптимізації податкового вилучення і задоволення економічних інтересів держави і платників податків через систему оподаткування. Цим та іншими питаннями податкового регулювання економіки присвячені праці В. М. Мельника, А. М. Соколовської, А. І. Крисоватого, Ю. Б. Іванова тощо.

ПОСТАНОВКА ЗАДАЧІ

Деформація сучасної податкової системи в Україні пояснюється тим, що вона формувалася в умовах глибокої економічної кризи, що поєднує спад виробництва, інфляцію, зниження доходів. За час "шокової терапії" спад виробництва сільського господарства в Україні становить близько третини, а інвестицій — 20% порівняно з 90-ми роками. Сучасна українська економіка не здійснює простого відтворення

основного капіталу. Чинна вітчизняна система оподаткування, на відміну від країн з розвинутою ринковою економікою, по суті, блокує найважливіше джерело внутрішніх інвестицій — дохід, що капіталізується підприємцями і господарюючими суб'єктами. Все це погіршує ситуацію відносно зайнятості сільського населення в аграрній сфері.

Вироблення концептуальних основ побудови нової системи оподаткування повинне спиратися на внутрішні економічні інтереси країни, один з яких — управління зайнятістю сільського населення через податкові механізми.

РЕЗУЛЬТАТИ

Для управління зайнятістю сільського населення в аграрній сфері в Україні потрібно мати узгоджений механізм оподаткування, здатний дати імпульс розвитку реальному сектору економіки, суб'єктам підприємництва, підсиливши роль і значення податкової системи в перерозподілі створеного національного багатства. Після кризи 1998 року темпи економічного зростання сільськогосподарського виробництва випереджали очікування політиків і економістів, оскільки середньорічний темп зростання в 1999—2004 роки перевищував 5,3%. Із 2004 по 2007 рік включно простежувався темп зниження даного показника у розмірі 7,1% [1].

Відносно інвестицій в основний капітал слід зазначити, що вони зросли з 2001 по 2007 рік майже в 6 разів, а обсяг сільськогосподарського виробництва — всього лише в 1,1 рази. Зростання інвестицій повинне здійснюватися прискореними темпами в економіку агропромислового виробництва України з метою реалізації

довгострокових прогнозів соціально-економічного розвитку сільськогосподарських територій [2].

На думку вчених (Федосов С. М., Опарін С. М., Львовчкін С. С.), результати економічного розвитку в основному будуть визначатися підвищенням якості життя людей та зниженням соціальної напруги [3].

Так, середня тривалість життя в Україні — 56,8 років. За показником тривалості життя Україна відстає не тільки від більшості цивілізованих країн, а й від колишніх республік СРСР: Грузії — (58,2), Литви і Молдови — (58,4), Вірменії — (59), Білорусі — (60,1), Естонії — (60,8). Щоправда випереджає Росію — (55,5). Найдовше живуть японці та шведи — відповідно 73,8 та 72,1 років [4].

За даними Держкомстату, за 15 останніх років чисельність населення України зменшилась на 5 млн осіб і складала станом на 1 липня 2006 року 31,79 млн в містах та 14,96 млн осіб у сільській місцевості. За прогнозами Інституту демографії і соціальних досліджень НАН, до 2050 року чисельність населення України може скоротитися до 35 млн осіб. Це скорочення зумовлене великою кількістю факторів, серед яких економічна криза, зміна типу і режиму відтворення, негативні тенденції у міграційних процесах, екологія та ін.

Єдиним чинником, вплив якого на зростання агропромислового виробництва в Україні постійно зростає, стають реальні грошові доходи населення. Їх збільшення визначило якісні зміни у внутрішньому споживчому попиті, а отже, і в стратегії виробників, що працюють на внутрішній ринок. Споживчий попит відображає сучасну структуру розподілу доходів у вітчизняній економіці. На тлі розриву в доходах між експортними і внутрішніми виробництвами в нашій країні сформувався такий же значний відрив у доходах між населенням.

У 2006 році доходи 20 відсотків найбагатшого населення України по відношенню до ВВП становили 14 %. Зауважимо, що в розвинених країнах верхня межа вказаного показника 7—8 %, а наближення до 10 % вважається соціально небезпечним. Така соціальна поляризація з системою пропорційного оподаткування доходів фізичних осіб, незначною сумою допомоги з безробіття соціальні наслідки кризи тільки поглиблює. Загострювання соціальної поляризації, на нашу думку, в період кризи призведе до ще більшого рівня бідності основної частини населення, збільшить поляризацію, прискорить падіння сукупного попиту і в результаті, призведе до соціально-політичного протистояння. Таким чином, перехід до якісного стійкого економічного зростання і формування кон-

курентоздатної економіки можливий за рахунок стимулювання внутрішнього попиту населення, вдосконалення фінансової системи тощо.

Стойке економічне зростання для держави — це стабільність відтворювальних пропорцій, що визначається стійкістю процесів вартісного розподілу. Тому потрібний різкий прорив в економіці, скоординовані заходи Уряду з підтримки стійкого і якісного економічного зростання в Україні за допомогою методів державного регулювання, зокрема шляхом податково-бюджетної політики, активної інвестиційної політики й інших чинників. Велику роль у досягненні поставлених цілей повинне зіграти податкове регулювання.

Регулюючий механізм оподаткування повинен забезпечувати: рівні економічні умови для господарюючих суб'єктів усіх організаційно-правових форм незалежно від форми власності; зацікавленість підприємств і організацій через механізм оподаткування в розвитку високотехнічних галузей агропромислової економіки, прискорення інноваційного прогресу, вирішення соціальних завдань; реалізацію інтересів підприємців в отриманні доходів, в розвитку своєї діяльності, а також упевненість їх у правильності ухвалюваних рішень за довгострокового прогнозування. Із 01.10.2008 р. загальний показник прожиткового мінімуму в Україні становить 626 грн. [5]. Всі мінімальні виплати — зарплати, пенсії, допомоги — потрібно перерахувати, виходячи зі встановленого рівня прожиткового мінімуму.

Ухвалення в Україні з 2004 року єдиного 13%-го податку на доходи фізичних осіб, а з 2006 року — 15%-го — це спосіб захисту фіскальних інтересів держави, а також спосіб виявити і легалізувати грошові доходи багатих платників податків. З погляду соціальної справедливості єдина ставка прибуткового податку порушує принцип справедливості оподаткування у вертикальному розрізі — податок повинен стягуватися в точній відповідності з матеріальними можливостями конкретної особи, тобто з підвищенням доходу ставка податку повинна збільшитися. Ще більше посилюється нерівномірний розподіл українського населення за рівнем доходів. Відомо, що 20% найменш забезпеченого населення одержують 5% доходів суспільства, 20% найбільш забезпеченого населення — 60% [6].

Виправданим у цей період було б посилення прогресії прибуткового податку з одночасним введенням нульової ставки для платників з низькими доходами, розмежування податкових пільг залежно від джерела доходів (із заробітної плати та інших джерел). Отже, сукупність податкових пільг по податку на доходи

фізичних осіб в Україні не забезпечує в даний період свого призначення — соціального регулювання, стимулювання підприємництва і підвищення споживчого попиту, що є дуже актуальним для розвитку сільськогосподарських адміністративних територій.

Результатом реформи податку на доходи фізичних осіб не стало збільшення надходжень даного податку в структурі доходів зведеного бюджету України. Питома вага податку в прибутковій частині податкових надходжень у 2001 р. становила 15,3% проти 15,7% в 2001 р., в 2004 р. даний показник становив 14,1%, за період з 2006 р. по 2008 р., коли ставка була збільшена до 15%, даний показник відповідно за роками становив 12,5; 17,9 і 18,3%. Такі значні зміни відбулися насамперед унаслідок зростання номінальних доходів населення у зв'язку із загальним підвищенням цін, збільшенням реальних доходів в умовах економічного зростання і відповідно підвищенням ставки оподаткування. Таким чином, значна частина збільшення надходжень даного податку була спричинена зростанням бази оподаткування в результаті скорочення масштабів ухилення від сплати податку на доходи фізичних осіб і збільшенням обсягу декларованих доходів.

У той же час, за експертними оцінками вітчизняних дослідників, у тіньовому секторі на різних умовах задіяно більше половини дорослого населення України. Аномальне посилення податкового тиску на юридичних і фізичних осіб обумовило масове приховування доходів і прибутків від оподаткування; тіньова економіка перетворилася на необхідний елемент для функціонування економіки офіційної. За різними оцінками, населення має від 4—5 до 8 млрд дол. США. Щорічний нелегальний відтік становить близько 3—5 млрд дол.; за роки незалежності за кордон вивезено від 20—25 млрд дол. до 30—40 млрд дол. США [7]. Збільшення надходжень податку до бюджету можна досягти за рахунок підвищення ефективності адміністрування податку, зокрема за рахунок законодавчо визначеного скорочення можливостей ухилення від сплати податку і посилення покарання за ухилення, тобто використання різних схем для ухилення від сплати податків повинно стати менш вигідним (з урахуванням ризику санкцій за ухилення), ніж дотримання закону.

Крім того, необхідно створити дієвий контроль над великими витратами населення, як це зроблено в розвинених країнах. Такі заходи необхідні для встановлення рівних умов для всіх платників податків. Також вже наголошувалося, що в країні встановлений украй низький мінімум оподаткування доходів громадян,

у декілька разів менший, ніж прожитковий мінімум. Слід брати до уваги співвідношення податкових ставок з рівнем заробітної плати, яка в середньому по Україні трохи більше двох прожиткових мінімумів, 15 % з таких "копійок" забагато (середня заробітна плата по Україні, за даними Держкомстату, за 2009 р. — 1806 грн [8]). По підприємствах сільського господарства, мисливства і пов'язаних з ним послуг за 2007 рік вона становила 1,4 прожиткового мінімуму за цей період. За попередні роки заробітна плата в досліджуваній галузі була менше прожиткового рівня, наприклад, в 2000 році майже в три рази.

Для нормального життя потрібно отримувати принаймні 500 доларів. Саме стільки складає мінімальна зарплата в Греції, Португалії, Іспанії [9]. Структура потреб може змінюватися у однієї і тієї ж людини в різні періоди її життя. Результат економічної діяльності в країні залежить від наявних ресурсів і ефективності їх використання, яка багато в чому визначається рівнем потреб, ставленням людей до праці, форм і методів мотивації.

Система податкової мотивації (регулювання) як активатор особистого чинника виступає загальною основою виявлення і використання джерел економічного розвитку, оскільки саме людський чинник має тут вирішальне значення. Система податкової мотивації має бути настільки гнучкою та дієвою, щоб завдяки їй впливати на зміни в матеріальному і нематеріальному виробництві, відповідно самоудосконалюватися і регулювати процеси економічного зростання через взаємопов'язану систему економічних інтересів [10].

Сукупні економічні інтереси диференційовані за видами учасників економічної системи, які впливають на економічний розвиток країни. В умовах ринкової економіки необхідна орієнтація всіх суб'єктів ринку на досягнення максимальної кінцевої народногосподарської мети, зокрема і економічного зростання. Вся система податкових інтересів повинна задовольнятися таким чином, щоб не допускати превалювання окремих інтересів агентів господарювання над іншими. Розвиток підприємницької та інноваційної активності суб'єктів ринкової економіки виступає при цьому тими формами поєднання інтересів, які дають у сучасних умовах максимальний ефект у реалізації всієї системи економічних інтересів у оподаткуванні.

Економічна і державна політика мають бути спрямовані на оптимальне поєднання економічних інтересів через систему оподаткування. Нівелювати негативну дію оподаткування можна лише з урахуванням інтересів суб'єктів гос-

подарування в економічній політиці, а також в якісному змісті і структурній побудові механізму господарювання. Саме він повинен виступати практичною формою оптимального узгодження всіх видів економічних інтересів за допомогою системи податків, перетворення їх у регулюючу систему, що активно впливає на розвиток продуктивних сил. У зв'язку з цим необхідно визначитися з сутністю якісного економічного регулювання. Це особлива форма організації економічних відносин, що визначають умови реалізації всієї сукупності інтересів, а отже, і спроможність і повноту задоволення потреб залежно від досягнень економічного розвитку.

Розглядаючи економічні категорії як загального, так і приватного порядку, необхідно приділяти увагу сутності відносин, які між ними відбуваються. Визначивши зміст цих відносин і закони їх розвитку, потрібно переходити до пошуку форм, що найповніше реалізують внутрішній потенціал категорії, що досліджується. Використовуючи прийнятні в даних економічних умовах форми організації економічних відносин, ми можемо збудувати систему управління суспільними процесами. Найбільшу результативність дана система може виявити за умови якнайповнішого віддзеркалення внутрішнього потенціалу економічної категорії.

У поєднанні і взаємодії між собою і зовнішнім середовищем такі форми становлять органічний системний економічний механізм, що додає динамізм всій системі управління. В цьому випадку оподаткування як суспільно необхідний процес є сукупністю економіко-правових відносин, що формуються при перерозподілі частини створеної у виробництві вартості суто в суспільних цілях. Але розподілити можна тільки те, що створене у виробництві, тобто йдеться про податкову базу. Система оподаткування закладається у момент її законодавчого впровадження при визначенні загальних стратегічних і соціальних напрямів економічної політики. Реалізація потенціалу економічної системи відбувається під впливом різних факторів, включаючи внутрішню і зовнішню політику держави. Приведені фактори можуть спотворювати дійсне призначення економічних регуляторів, включаючи податки, абстрагуючись від суспільних потреб. Підтвердженням відміченого факту є те, що, реалізуючи в практиці фіскальну спрямованість податкової системи без створення належного регулюючого механізму оподаткування в економіці, відбувається надмірне адміністративне вилучення доходу у підприємств, організацій і відповідно звуження податкової бази за рахунок згортання підприємницької діяльності.

Наприклад, результати досліджень свідчать, що зберігаються і навіть загострюються негативні оцінки населенням щодо перспектив розвитку підприємництва в Україні: за 1999 та 2006 роки збільшилася частка опитуваних, які погоджуються з думкою, що підприємництво в Україні буде бурхливо розвиватися лише у віддаленій перспективі і в тіньовій сфері [11]. Ці факти вказують на те, що оподаткування не виконує відтворювальну функцію, яка має бути реалізована за допомогою створення регулюючого механізму оподаткування.

У країнах з розвинутою ринковою економікою значна частина валових заощаджень (90%) перетворюється на інвестиції для розвитку економіки, це відбувається за допомогою системи оподаткування (інвестиційний податковий кредит, пониження податкових ставок, податкові звільнення та ін.). В Україні система оподаткування має дестимулюючий характер: інвестиції в сільське господарство, мисливство та пов'язані з ним послуги в 2007 році становили всього 10,7%, а заощадження — 7,3% до ВВП [12]. Отже, потенційних ресурсів для інвестування в українській економіці агропромислового виробництва немає. Змінити цю ситуацію можна за допомогою податкових важелів. Система оподаткування сприяє здійсненню перерозподілу бюджетно-фінансових процесів, що створюють регулюючу дію на діяльність суб'єктів господарювання, населення, в цілому на економіку. Податок виступає економічним стимулом або антистимулом залежно від поставлених завдань і змісту податкового механізму, його спрямованості й налагодженості.

Певний регулюючий початок закладений і реалізується через фіскальну функцію податків. Так за рахунок податкових доходів державного бюджету здійснюється фінансування галузей соціальної сфери (охорона здоров'я, освіта, культура), безпосередньо спрямованих на відтворення і підтримку людського потенціалу, оскільки інвестиції в людину є одним з важливих напрямів розвитку економіки на шляху до прогресу. Іншою визначальною умовою якісного економічного зростання є розвиток виробництва.

Виходячи з поняття "стимул-реакція", що означає спонукання до дії, можна вважати, що спонукати до такої дії можна і заохотивши, і покаравши. Застосування в оподаткуванні заохочень або санкцій є регулюючими факторами, оскільки кожен з них використовуються як реакція на стан тієї або іншої сфери фінансово-господарської діяльності, що об'єктивно вимагає певного втручання. Здійснюючи податкове регулювання, держава проводить все-

бічний аналіз економічних систем і здійснює податковий контроль. Тобто податок є важливою регулюючою функцією. Будь-яке економічне, а отже, і податкове регулювання, припускає логічні дії, якими є економічний аналіз і контроль [13]. Звідси витікає, що податки наділені й контролюючою функцією.

Внутрішній зміст податків розкривається через регулюючу функцію, яка за своєю суттю тісно пов'язана з контролюючою. Регулююча функція виявляється в двох аспектах: заохочення (різноманітні пільги — стимулююча функція) і покарання (санкції — дестимулююча функція). Податкові пільги і санкції відособлені в законодавчому порядку, вони встановлені по кожному податку. Основне завдання Уряду і Верховної Ради — сформувати таку податкову модель з набором необхідних пільг і санкцій з податків, які допомагали б реалізовувати загальні стратегічні завдання як податкової системи, так і з її допомогою соціально-економічні і політичні цілі, не вступаючи в суперечність один з одним. Повна відміна пільг не вирішує проблем у сфері оподаткування, оскільки дієвої альтернативи пільгам у податковій практиці немає. У ситуації, що склалася, державі необхідно було упорядкувати пільги і встановити межу їх введення і використання як на державному, так і місцевому рівнях.

Реалізація функціонального призначення системи оподаткування має бути направлена на досягнення системного характеру у взаємодії всіх функцій податків, не допускаючи переважання одних над іншими. Це дає можливість визначити межі оптимального податкового обтяження платників податків, податкових територій за окремими податками, сферами діяльності та іншими чинниками.

У оподаткуванні стикаються інтереси держави і платника податків: держава зацікавлена в мобілізації максимуму коштів для реалізації завдань економічної і соціальної політики, а платник податків — в мінімізації податкових зборів. Як бачимо, їх економічні інтереси полярні. І від того, яка через оподаткування буде знайдена оптимальна межа податкового вилучення, залежать не тільки рівень надходження податків до бюджетної системи, а й ступінь ухилення платників податків від оподаткування, обсяги тіньового бізнесу, а також рівень податкової культури в суспільстві. На підтвердження зазначених фактів можна навести результати моніторингу Центру досліджень корпоративних відносин, що свідчать про те, що в Україні в усіх галузях є тіньовий обіг, але найбільше він спостерігається в таких сферах: торгівля (80%), будівництво (66,7%), нерухомість (60%), гральний бізнес (53,3%), промис-

ловість (53,3%), ЗМІ (46,7%), транспорт та вантажоперевезення (46,7%), сільське господарство (46,7%), банки (26,7%). За висновками експертів, що проводили дослідження, в тіні в Україні знаходиться 50 % ВВП, що існує в економіці України нарівні з легальною економікою [14].

Розглянемо в комплексі основні напрями дії податкової системи на соціально-економічні параметри в державі, зокрема на управління зайнятістю сільського населення аграрної сфери. Які економічні інтереси переслідують суб'єкти ринкового господарства? Держава зацікавлена в нормалізації ринку товарів, стабілізації економіки, збалансованому зростанні виробництва і засобів для реалізації інших завдань економічної і соціальної політики. Одночасно з цими позиціями потрібно підсилити економічні методи дії з боку держави на виробництво і обмін товарів, фінансові взаємозв'язки, та ін. Здійснення податкової політики будь-якою країною переслідує мету наповнення державної казни, а також вплив за допомогою податкових регуляторів на соціально-економічні процеси. Держава може здійснювати фінансову підтримку господарюючим суб'єктам у вигляді пільгових кредитів. Виробники ж зобов'язані сплачувати державі податки і вносити обов'язкові відрахування і платежі, за рахунок яких формуються бюджети і позабюджетні фонди. Прибуток є показником, що якнайповніше відображає підприємницьку ефективність виробництва, обмін і якість виготовленої продукції, подальші перспективи діяльності підприємства. Прибуток, з одного боку, є джерелом забезпечення внутрішньогосподарських потреб підприємств, а з іншого боку — податковою базою для формування бюджетних ресурсів.

Господарський суб'єкт зацікавлений в ефективній діяльності, тобто отриманні якомога більшого прибутку, а держава — в тому, щоб наповнити державну скарбницю. У промислових розвинених країнах ставка податку на прибуток орієнтована, перш за все, на розвиток виробництва. За рахунок значної частини прибутку, що залишається у розпорядженні підприємств (від 47% в Італії до 72% в Швеції, Туреччині), при стабільних економічних умовах і налагодженому бізнесі господарюючі суб'єкти мають змогу нарощувати темпи розвитку.

В Україні фіскальна спрямованість податку на прибуток не викликає сумнівів, навіть за умови зниження ставки до 25%. Причина полягає у тому, що встановлення єдиної ставки для різних сфер (виробничої і невиробничої) не є достатнім стимулом для інтенсивного розвитку реальної економіки.

Одночасно при зниженні податкового тиску на отриманий прибуток суб'єктів господарювання були скасовані всі пільги з податку на прибуток, зокрема "закриття" майже всіх вільних економічних зон. Відсутні стимули для активізації підприємницьких зусиль у сфері сільськогосподарського виробництва. А для України вирішення проблеми стійкого і якісного економічного зростання є головною умовою переходу до цивілізованої ринкової економіки. Споживачі (населення країни, домашнє господарство) взаємопов'язані з виробниками: підприємствами, фірмами, що надають послуги, а також з державою.

Населення виступає елементом продуктивних сил суспільного виробництва, отримуючи натомість зарплату або інші види грошових доходів від виробників. Виробники, до складу яких включаються і підприємства сфери послуг, торгові організації, реалізують населенню, домашнім господарствам товари і послуги в обмін на платежі за реалізований продукт виробництва.

Податок — це своєрідна ціна монополістичної купівлі-продажу послуг державою при виконанні своїх функцій. Монополістична, тому що конкурентів у даній операції немає і не може бути. Продавцем, природно, виступає держава, покупцем — суб'єкти оподаткування: підприємства, організації і населення. Взаємодія держави з населенням зводиться до надання людям послуг, або в безпосередній формі — у вигляді захисту, страхування, охорони, безпеки, або за допомогою часткової оплати з бюджету послуг культури, освіти, охорони здоров'я, економічного захисту виробника цих послуг, а для населення — у вигляді відрахування податків від належної власності й доходів, отриманих з різних джерел.

Визнаючи податок ціною за послуги держави, необхідно визначити, що впливає на її рівень [15]. Як і в будь-якій іншій ціні, в основу податку закладені витрати, пов'язані в даному випадку з виконанням державою своїх функцій. Крім того, на рівень податків впливають попит і пропозиція, політичні, соціальні та інші фактори. Попит виходить з суспільства — прагнення до мінімізації податків; пропозицію диктує держава — встановлення максимально можливого податкового тягаря. Зіткнення інтересів у будь-якому більш-менш демократичному суспільстві повинне створити ефект оптимізації варіанта податкової системи в кожен момент розвитку суспільства. У результаті повинна встановитися "нормальна" ціна рівноваги — рівень ставок податків, в основу якого покладені витрати держави на забезпечення своїх функцій з урахуванням співвідношення попи-

ту і пропозиції [16].

Держава, "латаючи дірки бюджету", недостатньо враховує економічні інтереси господарюючих суб'єктів. Все це приводить до переважання державних інтересів над інтересами інших суб'єктів ринку і не сприяє поліпшенню зайнятості сільського населення в аграрній сфері. Оптимізація державних витрат країни створює умови для конструювання раціонального оподаткування, всі елементи якого безпосередньо пов'язані із новоствореною вартістю і перерозподіляють її з урахуванням збереження паритету між суспільними, корпоративними і особистими економічними інтересами. Отже, при дотриманні цих вимог можна говорити про оподаткування як про систему, оскільки її внутрішні складові, а саме: податкові форми і способи управління ними — взаємопов'язані й становлять з оподаткуванням єдину економічну систему.

Однією з причин існування податкових відносин є необхідність перерозподілу частини отриманих доходів для задоволення загальнонаціональних потреб і забезпечення якості життя громадян, що в свою чергу позитивно впливає на рівень зайнятості населення. Внаслідок цього основні характеристики системи оподаткування можуть бути сформульовані на основі аналізу закономірностей розподільного і перерозподільного процесів.

Потреба в процесі розподілу як такому існує незалежно від одностороннього волевиявлення держави. Тому участь держави в перерозподілі грошової форми вартості не повинна розглядатися як першопричина, початкова умова податку існування як такого. Держава — господарюючий і правовий суб'єкт, яка на практиці перерозподіляє грошові елементи вартості в податкові та інші (наприклад, кредитні) форми, які їй пропонує наука. Оподаткування набуває тим самим законних підстав до функціонування.

Становлення держави привело до оформлення розрізнених податкових форм у систему, що поклало початок сучасному тлумаченню змісту оподаткування. Наявність держави — вторинна умова для формування податкових, як і для фінансових відносин в цілому. Розподіл і перерозподіл вартості в будь-якій її формі — процеси, що об'єктивно існують як у свідомості, так і в реальному житті. Об'єктивною оцінкою якості життя населення як критерію економічного зростання є ступінь задоволення потреб людей. Суб'єктивна оцінка якості життя формується виходячи із ступеня задоволення потреб людини, які визначаються по відношенню до рівня особистих потреб.

Можливості задоволення потреб визначаються наявними ресурсами (природними, людськими, фінансовими, інформаційними) і ефективністю їх використання.

ВИСНОВКИ

Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що оподаткування як законодавчо встановлена система перерозподілу створеного доходу суспільства залежить також від соціально-політичних тенденцій у ньому. Податкові відносини формуються на стадії розподілу вартості створеного сукупного доходу. Первинний розподіл вартості породжують такі елементи, як капітал, рента, зарплата — на базі яких формуються перерозподільчі, зокрема податкові відносини [17]. Постулат про податки як чинники економічного зростання був висунутий ще в XVI столітті [18]. Кінцева мета оподаткування повинна зводитися до забезпечення соціально-економічних функцій держави не в збиток економічним інтересам суб'єктів ринкової економіки. Але одночасно, за допомогою податкового регулювання, можна задовольняти інтереси різних агентів і урівноважити суспільні, корпоративні й особисті економічні інтереси, тобто управляти зайнятістю сільського населення в аграрній сфері.

Основна мета суспільного відтворення — це якісне економічне зростання, що забезпечує створення суспільного продукту, задоволення потреб людини, що породжуються рівнем розвитку виробництва. Формування механізму податкового регулювання є необхідним елементом здійснення переходу до поступального економічного розвитку. За допомогою податкового регулювання необхідно створити рівні умови всім функціонуючим суб'єктам залежно від результатів їх діяльності і від пріоритетності в галузевій структурі економіки. Разом з тим повинен посилюватися взаємозв'язок між виробництвом і споживанням. В українській економіці цей взаємозв'язок реалізується недостатньо і причиною тому є неадекватна система економічних важелів, важливою складовою якої повинна виступати податкова система.

Використовуючи податки як регулятор (тобто створюючи стимулюючі або дестимулюючі умови), можна за допомогою заохочення або введення обмежень, або шляхом здійснення податкового контролю впливати на діяльність суб'єктів ринку через реалізацію економічних інтересів. Зіткнення взаємних інтересів у розвиненій економіці повинне створити ефект оптимізації системи оподаткування, спрямованої на управління зайнятістю сільського населення в аграрній сфері.

Література:

- [Електронний ресурс]: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ2006/sg/sg_rik/sg_u/zp_u.html
 - Програма Кабінету Міністрів від 19 вересня 2007 р. № 1158 "Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року". — <http://zakon.nau.ua/doc/—code=1158-%EF>
 - Федосов С. М. Інституційна фінансова інфраструктура України: сучасний стан та проблеми розвитку / С. М. Федосов, С. М. Опарін, С. В. Львовичкін // Фінанси України. — 2008. — № 12. — С. 3—21.
 - [Електронний ресурс]: <http://www.kreshatik.kiev.ua/print/art/939.html>.
 - [Електронний ресурс]: <http://www.kreshatik.kiev.ua/print/art/939.html>.
 - [Електронний ресурс]: http://www.nbu.gov.ua/infan/arxiv5/arxiv5.16|C5-C_05_16-5.htm.
 - Токар В.В. Податкова реформа як засіб детінізації економіки України / В. В. Токар // Економічна теорія. — 2005. — № 3. — С. 83—95.
 - [Електронний ресурс]: <http://biz.liga.net/news/E0902254.html>.
 - Страны и регионы 2006 / Статистический справочник Всемирного банка. — М., 2007. — 642 с.
 - Журавлева Т. А. Налоговое регулирование экономики России / Журавлева Т.А. — Орел: Труд, 2001. — 187 с.
 - Матеріали для учасників форуму "Влада і бізнес — партнери". — К., 2008. — 40 с.
 - Моніторинг виробничо-фінансової діяльності підприємств АПК за 2007 рік (заключні дані). Ч. II. — Київ, 2008. — 170 с.
 - Блауг М. Экономическая мысль в ретроспективе / Блауг М. — М.: Нугешинвест; Слово, 1994. — 687 с.
 - [Електронний ресурс]: http://www.nbu.gov.ua/infan/arxiv5/arxiv5.16|C5-C_05_16-5.htm.
 - Болдырев Г. И. Подоходный налог на Западе и в России / Болдырев Г. И. — Ленинград, 1924. — 168 с.
 - Пономарев А. И. Маркетинг в налогообложении / А. И. Пономарев // Финансы и кредит. — 2006. — № 5. — С. 49—53.
 - Смит А. Исследования о природе и причинах богатства народов. Кн. 1 / Смит А. — М.: Ось — 89, 1997. — 960 с.
 - Аникин А. В. Юность науки. Жизнь и идеи мыслителей-экономистов до Маркса / Аникин А.В. — 4-е изд. — М.: Политиздат, 1985. — 367 с.
- Стаття надійшла до редакції 06.11.2009 р.*